

Austatud lugeja!

Kaante vahele on saanud selleaastane nn üliõpilaste number. Sissejuhatuse teeb prof. Raul Narits, kes kirjutab õigushariduse meie tänapäeva maailmas, sellele järgnevad kevadel Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas magistrikraadi edukalt kaitsnud noorte juristide artiklid, seda vägagi eripalgelistel teemadel.

Prof Narits viitab oma artiklis Prantsusmaal levinud seisukohale, et õigus on tänapäeva ühiskonna jaoks samasuguse tähendusega, kui seda oli teoloogia feodalismiajal. Kas pole tabavalt öeldud? Kui sajandeid tagasi tahtis inimene maailma asjadest aru saada, uuris ta pühakirja. Kui sama tahab tänapäeva inimene, võtab ta ette seaduseraamatud. Kui edasipürglik noorsand tahtis saada head haridust ja väärikat ametit, läks ta võimaluse korral usuteadust õppima. Tänapäeval astub selline perekonna au ja uhkus õigusteaduskonda. Peamine on aga küsimus, kellesse uskuda, kellelt häda korral abi paluda. Kui feodalismiajal viidi küünal kirikusse, siis praegu saadetakse digitaalallkirjastatud fail kohtumajja.

Täpsuse huvides tuleb kohe hakata reservatsioone tegema: paljud tänapäevased elu mõtte otsijad haaravad ilukirjanduse, üksikud filosoofia, äärmuslikumad spirituaalse materjali järele; õigusteadus oli keskkooli edukamalt lõpetanute hulgas sel aastal populaarsuselt alles kolmas valik; eestlane pole kuuldavasti kunagi usklik rahvas olnud, samal ajal kui mujal maailmas pole usk ka praegu tagaplaanil; kohtumajad ei olnud tühjad ka feodaalses ühiskonnas jne. Kuid asja tuuma need reservatsioonid ei väära: kui feodalismiajal oli Läänemaailma ühiskonnakorraldajaks usk, siis tänapäeval on selleks õigus.

Kas on aga vahet inimesel, kes saadab palve jumala poole, ja inimesel, kes rajab oma lootused seadusele? Üks maksab kümnist, teine juristi arve. Üks on veendunud, et jumal on õiglane, teine usub sellesama omaduse olevat seadusel ja kohtunikul. Seega, mõlemad maksavad ja mõlemad usuvad. Kuid on väga suur vahe, kas sa usud millessegi üleloomulikku, mis on kõikjal ja näeb kõike, või sa usud inimese tehtud seadusesse ja tema kehastatud seadusesilma, mis ei suuda kõiksust katta isegi riigieelarve parimatel päevadel. See on raske valik. Uskuda kellegi sellise olemasolusse, keda sul on määratud kohata alles viimsel kohtupäeval, on raske. Veel raskem on aga usaldada oma saatus selle kätte, keda sa võid kohata iga päev ja kelle üks olemuslik tunnus pidi olema eksimine. Ja kes seejuures ei usu jumalasse.

Kuid kas meil on teist võimalust? Ühes välkintervjuus ütles näitleja Andrus Vaarik: eestlane on meie aja kangelane – suuta ateistina elada siinses maailmas on kangelastegu. Me ei usu jumalasse, järelikult me peame uskuma inimesesse. Siiski on ka kolmas võimalus: uskuda süsteemi. Miks ka mitte: kui üks inimene ei suuda olla headuse ja õigluse kehastus, siis ehk suudab seda keeruline ühiskondlik struktuur tervikuna? Selline mõttekäik võiks ehk olla omane kollektiivsele mõttelaadile, mis aga eestlast väidetavalt ei iseloomusta. Pigem on meile omane panustada endale ja oma õnnelikule käele, juhusele. Viimane pidavat aga pime olema, nagu muide ka õigluse jumalanna. Kui jumalanna on pime sinu ühiskondliku positsiooni, varalise seisundi, välimuse jmt suhtes ning lähtub vaid õiglusest, siis juhus on pime kõige, ka õigluse suhtes.

Tõenäoliselt on aga just õiglus see, mida me otsime. Kunagi varem oli selle vahendajaks kirik, nüüd kohtumaja. Kunagi hiljem on rollid ehk taas vahetunud, võib-olla tuleb aga hoopis mõni kolmas vahendaja. Seniks tuleb õigusel kõik teha, et olla talle omaks saanud usalduse vääriline.

Katrin Prükk